הִלְכוֹת בִּרְכַּת הַמָּזוֹן סִימָן קצד

קצד שלשה שאכלו כאחד ונפרדו, לענין הזמון מה דינם. ובו ג' סעיפים:

א א[1]שְׁלשָׁה שֶׁאָכְלוּ כְּאֶחָד, וְשָׁכְחוּ * וּבֵרַךְ כָּל אֶחָד לְעַצְמוֹ, בָּטֵל מֵהֶם הַזִּמּוּן (א) וְאֵין יְכוֹלִים לַחְזוֹר וּלְזַמֵּן לְמַפְרֵעַ, * [2]וְכֵן אִם בֵּרְכוּ שְׁנַיִם מֵהֶם. [3]אֲבָל אִם * שָׁכַח * אֶחָד מֵהֶם וּבֵרַךְ, הַשְּׁנַיִם יְכוֹלִים לְזַמֵּן עִם הַשְּׁלִישִׁי אַף עַל פִּי שֶׁכְּבָר בֵּרַךְ (ב) [4]יָכוֹל לוֹמַר בָּרוּךְ שֶׁאָכַלְנוּ מִשֶּׁלּוֹ, וְהֵם יוֹצְאִים יְדֵי חוֹבַת זִמּוּן וְהוּא אֵינוֹ יוֹצֵא יְדֵי זִמּוּן שֶׁאֵין זִמּוּן לְמַפְרֵעַ. הַגָּה: וְאִם הָאֶחָד זִמֵּן (ג) עִם אֲחֵרִים, אַף שְׁנַיִם הַנִּשְׁאָרִים (ד) אֵינָן יְכוֹלִים לְזַמֵּן (בית יוסף (ד"ה שלשה וכו' ושכחו) בשם רשב"א (ב, ד"ה מי נמי)): ב [5]שְׁלשָׁה שֶׁאָכְלוּ וְיָצָא אֶחָד מֵהֶם לַשּׁוּק, קוֹרְאִים אוֹתוֹ וּמוֹדִיעִים לוֹ שֶׁרוֹצִים לְזַמֵּן (ה) כְּדֵי שֶׁיִּכָּנֵן וְיִצְטָרֵף עִמָּהֶם (ו) וְיַעֲנֶה עִמָּהֶם בִּרְכַּת זִמּוּן, (ז) וְיוֹצְאִים יְדֵי חוֹבָתָן אַף עַל פִּי (ח) שֶׁאֵינוֹ בָּא וְיוֹשֵׁב (ט) עִמָּהֶם. וְהֵנִי מִלֵּי בִּשְׁלשָׁה, אֲבָל בַּעֲשָׂרָה כֵּיוָן שֶׁצְּרִיכִים לְהַזְכִּיר אֶת הַשֵּׁם אֵינָם מִצְטָרְפִין עַד שֶׁיָּבֹא וְיֵשֵׁב עִמָּהֶם. (ט) (וְעַיֵּן לְקַמָּן סִימָן ר' (ס"ג) עַד הֵיכָן בִּרְכַּת הַזִּמּוּן): ג [6]שְׁלשָׁה שֶׁאָכְלוּ כְּאֶחָד (י) וְאֵין אֶחָד מֵהֶם יוֹדֵעַ כָּל בִּרְכַּת הַמָּזוֹן, אֶלָּא אֶחָד יוֹדֵעַ (יא) בְּרָכָה רִאשׁוֹנָה וְאֶחָד הַשֵּׁנִיָּה וְאֶחָד הַשְּׁלִישִׁית, חַיָּבִים בְּזִמּוּן (יב) וְכָל אֶחָד יְבָרֵךְ הַבְּרָכָה שֶׁיּוֹדֵעַ, וְאַף עַל פִּי שֶׁאֵין בָּהֶם מִי שֶׁיּוֹדֵעַ בְּרָכָה רְבִיעִית (יג) אֵין בְּכָךְ כְּלוּם. * [7]אֲבָל לַחֲצָאִין אֵין לְבָרֵךְ, אִם הָאֶחָד אֵינוֹ יוֹדֵעַ כִּי אִם הַבְּרָכָה, שֶׁאֵין בְּרָכָה אַחַת מִתְחַלֶּקֶת (ג) [ב] לִשְׁתַּיִם:

א א בְּרָכוֹת מ"ה (ע"ב). ב הָרא"ש (פ"ו סי' כח) וְהָרַשְׁבָּ"א (ב, ד"ה אינהו). ג שָׁם בַּגְּמָרָא (ג.). ד הָרא"ש שָׁם. ה שָׁם בַּגְּמָרָא (מה:). ו שָׁם מ"ו (ע"א) לְפִרוּשׁ הָרי"ף (לה.) וְכֵן הִסְכִּימוּ הָרא"ש (שם סי' יב) וְרַבֵּנוּ יוֹנָה (לה. ד"ה לימא) וְהַתּוֹסָפוֹת (שם ד"ה ולמאן). ז שָׁם בְּתוֹסָפוֹת.

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

ג [ב] לִשְׁתַּיִם. עַיֵּן בְּאֵר הַיֵּטֵב. וְעַיֵּן בְּאָכֶן הָעוֹזֵר שֶׁחוֹלֵק עַל הַמָּגֵן אַבְרָהָם בָּזֶה, וְדַעְתּוֹ שֶׁאֵין

בְּאֵר הַיֵּטֵב

ב (ט) עִמָּהֶם. אֶלָּא שֶׁעוֹמֵד לִפְנֵי הַפֶּתַח, וְיוֹצֵא גַּם הוּא יְדֵי חוֹבָה. רַמְבַּ"ם (פ"ה ה"ג) בֵּית יוֹסֵף (ד"ה ושלשה) בַּ"ח (ס"ב): ג (ג) לִשְׁתַּיִם. וְאִם אֵין שָׁם מִי שֶׁיּוֹדֵעַ אֶלָּא בְּרָכָה אַחַת, אֲפִלּוּ לֹא יָדַע הָאֶחָד אֶלָּא בְּרָכָה אַחַת, לֹא יְבָרֵךְ כְּלוּם, דְּמַעֲבְּדִינַן זוֹ אֶת זוֹ, עַיֵּן מָגֵן אַבְרָהָם (סק"ג). סֵדֶר שֵׁשׁ בְּרָכוֹת אֵלּוּ מַעֲבְּדִינַן, וְאִם אָמַרְתָּ לְמַפְרֵעַ לֹא יָצָא. דִּבּוּר שְׁמוּאֵל סִימָן קמ"ז:

בֵּאוּר הַלָּכָה

א * וּבֵרַךְ כָּל אֶחָד לְעַצְמוֹ. וַאֲפִלּוּ לֹא גָּמְרוּ רַק בִּרְכַּת הַזָּן, גַּם כֵּן אִבְּדוּ הַזִּמּוּן. אֲבָל אִם הִתְחִילוּ רַק בָּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם הַזָּן אֶת הָעוֹלָם כֻּלּוֹ יֵשׁ לְהִסְתַּפֵּק וְכוּ' [פְּרִי מְגַדִּים (א"א סק"א)]:

* וְכֵן אִם בֵּרְכוּ שְׁנַיִם מֵהֶם. רוֹצֶה לוֹמַר דְּאֵין יְכוֹלִין לַחְזוֹר וּלְהִצְטָרֵף עִם הַשְּׁלִישִׁי לְפָטְרוֹ עַל יְדֵי מְזַמְּנִין, דְּאֵין שְׁנַיִם נִגְרָרִין אַחַר אֶחָד. וְעַם חֲבוּרָה אַחֶרֶת שֶׁל שְׁלשָׁה יֵשׁ לְעַיֵּן, וּמִסְתַּבְּרָא דְּיוּכַל לְהִצְטָרֵף דַּהֲרֵי נִפְרָשׁ מֵחֲבוּרָה שֶׁל חִיּוּב, שֶׁגַּם הֵם חַיָּבִים עֲדַיִן אֶלָּא שֶׁאֵין לָהֶם תַּקָּנָה מִפְּנֵי שֶׁאֵין זִמּוּן לְמַפְרֵעַ, וּמִכָּל מָקוֹם צָרִיךְ עִיּוּן. אַךְ אִם יֹאכַל עִמָּהֶם מְעַט בְּזְדֵאי מִצְטָרֵף, וַאֲפִלּוּ עִם שְׁנַיִם:

* שָׁכַח. וְהוּא הַדִּין הַזִּיד, וְנָקַט שָׁכַח אַיְידֵי דְּרִישָׁא [אַחֲרוֹנִים]:

* אֶחָד מֵהֶם וְכוּ'. וְהוּא הַדִּין בַּעֲשָׂרָה וְשָׁכְחוּ שְׁלשָׁה מֵהֶם וּבֵרְכוּ, יְכוֹלִים לְהִצְטָרֵף עִם הַנִּשְׁאָרִים וּלְזַמֵּן בְּשֵׁם (אֲלִיָּה רַבָּה (סק"א) וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים).

עוֹד כָּתַב בְּמַאֲמַר מָרְדְּכַי (סק"ג) דְּהוּא הַדִּין אִם הָיוּ מִתְחִלָּה אַרְבָּעָה וּבֵרְכוּ מֵהֶם שְׁנַיִם, יְכוֹלִים הַשְּׁנַיִם הַנִּשְׁאָרִים לְצָרֵף אֶחָד מִן אֵלּוּ הַשְּׁנַיִם שֶׁבֵּרְכוּ וּלְזַמֵּן עֲלֵיהֶם. וּמִצְּדָדַי עוֹד יוֹתֵר דַּאֲפִלּוּ רֹב מֵהַחֲבוּרָה בֵּרְכוּ בִּבְנֵי עַצְמָם, אִם נִשְׁאֲרוּ שְׁנַיִם שֶׁלֹּא בֵּרְכוּ עוֹד יְכוֹלִים לְצָרֵף אֶחָד מֵהֶם לְזִמּוּן עַיֵּן שָׁם. כָּתַב אֲלִיָּה רַבָּה (שם) יֵשׁ לְהִסְתַּפֵּק בִּשְׁנַיִם שֶׁאָכְלוּ פַּת שְׁתֵּי רְבִיעִית מַשְׁקֶה, וְאַחַר כָּךְ שָׁכַח אֶחָד מִן הָאוֹכְלִים פַּת וּבֵרַךְ, אִם בִּכְהַאי גַּוְנָא רַשַּׁאי הַשְּׁלִישִׁי שֶׁאָכַל לְזַמֵּן עִם אוֹתָם שְׁנַיִם אוֹ דִילְמָא כֵּיוָן דְּאֵין כָּאן רַק אֶחָד אוֹתוֹ שֶׁחִיֵּב מִדִּינָא בְּזִמּוּן לֹא, וְכֵן מִסְתַּבֵּר. עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. וְכֵן דַּעַת הַבְּרָכֵי יוֹסֵף (שיורי ברכה סק"א) וּמַאֲמַר מָרְדְּכַי (שם) וּמָגֵן גִּבּוֹרִים (אלף המגן סק"א):

ג * אֲבָל לַחֲצָאִין וְכוּ'. וּלְפִי הַמְבֹאָר לְקַמָּן בְּסִימָן ר' (ס"ב) בַּהֲגָ"ה דְּבִרְכַּת הַזִּמּוּן הוּא עַד הַזָּן דַּוְקָא, אִם כֵּן אִם אֵין אָדָם אֶחָד יוֹדֵעַ לְבָרֵךְ עַד גְּמַר הַזָּן כִּי אִם נִבְרָךְ לְבַד, וְהַשֵּׁנִי יוֹדֵעַ בִּרְכַּת הַזָּן, אֵין מְחַלְּקִין אוֹתָהּ לְשִׁתַּיִם, אֶלָּא יְבָרְכוּ כְּלִי זִמּוּן כָּלִיל וְיַתְחִילוּ רַק מִתְּחִלַּת בִּרְכַּת הַמָּזוֹן. דְּנִהְיֶה דִּבְרָכַת הַזָּן מְעֻכָּב לִבְרָכַת הַזִּמּוּן שֶׁבְּלִבָּתְהּ אֵינוֹ יוֹצֵא בְּזִמּוּן, מִכָּל מָקוֹם זִמּוּן אֵינוֹ מְעַכֵּב לִבְרָכַת הַזָּן שֶׁהוּא הַתְּחִלַּת בִּרְכַּת הַמָּזוֹן, כֵּן נִרְאֶה לִי. אַחַר כָּךְ מָצָאתִי שֶׁכֵּן כָּתַב בְּחִדּוּשֵׁי הָרְאָ"ה לִבְרָכוֹת בְּהַאי סוּגְיָא (פקודת הלויים דף מו:):

דְּאִי אֶחָד מֵהֶם יוֹדֵעַ כָּל בִּרְכַּת הַמָּזוֹן, בְּוַדַּאי נָכוֹן שֶׁהוּא יְבָרֵךְ כָּל הַבְּרָכוֹת וְיוֹצִיאֵם יְדֵי חוֹבָתָם, וְלֹא לְחַלֵּק בִּרְכַּת הַמָּזוֹן לִפְרָקִים פְּרָקִים: (יא) בְּרָכָה רִאשׁוֹנָה. הַיְנוּ לִבְרֵךְ מִבְּרָכַת נְבָרֵךְ שֶׁצָּרִיךְ הַמְזַמֵּן לוֹמַר בִּתְחִלַּת בִּרְכַּת הַזִּמּוּן: (יב) וְכָל אֶחָד יְבָרֵךְ. רְצוֹנוֹ לוֹמַר וְיכַוֵּן לְהוֹצִיא אֶת חֲבֵרוֹ: (יג) אֵין בְּכָךְ כְּלוּם. דִּבְרָכַת הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב לָאו דְּאוֹרַיְיתָא הִיא, וּלְפִיכָךְ (ס) אֵינָהּ מְעֻכֶּבֶת לְהַשָּׁלֵשׁ בְּרָכוֹת. (ט) וּמִשְּׁמַע מִזֶּה דִּבְאַחַת מִשָּׁלֵשׁ בְּרָכוֹת הַקּוֹדְמִים, אִם אֵין אֶחָד מֵהֶם שֶׁיּוֹדֵעַ אוֹתָהּ מְעַכֵּב שֶׁלֹּא יְבָרְכוּ כְּלָל, דִּבְרָכוֹת מְעַכְּבוֹת זוֹ אֶת

שַׁעַר הַצִּיּוּן

א (ס) לְבוּשׁ: (ב) שִׁיטָה מְקֻבֶּצֶת לִבְרָכוֹת דַּף נ' (ע"א ד"ה ואמר רבה): (ג) חַיְינוּ אֲפִלּוּ לֹא אָכַל עִמָּהֶם, מִפְּנֵי שֶׁבָּא לְכַת הַמְחֻיֶּבֶת וְהוּא גַּם כֵּן נִתְחַיֵּב מִכְּבָר. וּכְדִלְעֵיל בְּסִימָן קצ"ג סוֹף סָעִיף ה'. מַה שֶּׁאֵין כֵּן כְּשֶׁבָּא לְשָׁנִים, אַף דְּהוּא מְחֻיָּב מִכְּבָר הָלָא הֵם פְּטוּרִים כָּל זְמַן שֶׁלֹּא אָכַל עִמָּהֶם, וּכְדִלְקַמָּן בְּקצ"ז (ס"א) דְּלֹא מִקְרֵי שְׁלשָׁה שֶׁאָכְלוּ כְּאַחַת. וְאֵינוֹ דּוֹמֶה לְהָא דְּסָעִיף ה' הַנַּ"ל, דְּהָתָם הָלָא כָּל אֶחָד מֵאֵלּוּ הַשְּׁלשָׁה נִתְחַיֵּב מִכְּבָר: (ד) לְבוּשׁ וְאֲלִיָּה רַבָּה (סי' קצג ס"ק יא) וּפְרִי מְגַדִּים (א"א סק"א) וְחִדּוּשֵׁי רַבִּי עֲקִיבָא אֵיגֶר, דְּלֹא כְּחַיֵּי אָדָם (ח"א סי' מח ס"ד). וְעַיֵּן בְּחִדּוּשֵׁי רַבִּי עֲקִיבָא אֵיגֶר בְּשֵׁם אֲלִיָּה רַבָּה (שם) שֶׁכָּתַב דְּכִשְׁכִּיל אֶחָד לֹא פָּרַח שְׁלשה וכו' ואין אחד): (מ) מָגֵן אַבְרָהָם (סק"ג) וְעַיֵּן סִימָן קפ"ח בְּמָגֵן אַבְרָהָם סָעִיף

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah